

Ayet:

Ey inananlar, cuma (toplantı) günü namaza çağrıldığınızda ALLAH'ı anmak için acele edin ve alışverişi bırakın. Bilmeniz, bu sizin için daha iyidir.

Soru:

Ayet “ey inananlar” diyorsa bu hem erkeği hem de kadını kapsar. Neden sadece erkeklere farz denilmiş?

Bu soruya cevap aramadan önce, bu ve benzeri soruları araştıranlara benim soracağım bir ön soru var:

Kuran’a güveniyor ve onu biricik kaynak kabul ediyor musunuz yoksa “bunca alim/mezhep/fıkıh yanılacak mı?” diyenlerden misiniz?

Eğer Kuran’a güvenenlerden iseniz yazıyı okumaya devam edebilirsiniz. Eğer “bunca alim...” diyecekseniz yazının devamının size fayda sağlayacağını düşünmüyorum. Fakat tavsiyem yine de bir göz atmanız. Sizlere önemli bulgular aktaracağım. Biraz uzun ve yorucu bir yazı olacak.

Bu yazıda “evet kadınlara da farzdır” ya da “hayır kadınlara farz değildir” gibi bir “fetva”yı sizlere sunmayacağım. Çünkü buna gerek kalmayacak; Cuma Suresi eğer dikkatli bakmasını bilsek ve Kurana güvenirsek bize bakış açımızdaki yanlışlığı gösterecek. Dolayısı ile Cuma Suresini iyi anlarsak “Cuma kadınlara farz mı, değil mi” gibi bir soruya ihtiyaç duymayacağız. Gelin birlikte bütünsel olarak sureyi inceleyelim.

62:2 O ki, ümmilerin arasından, kendilerinden olan bir elçi göndermiştir ki onlara

O'nun ayetlerini okuyor, onları temizliyor ve onlara kitabı ve hikmeti öğretiyor. Bundan önce onlar apaçık bir delalet (gideceği yolu bilmemek hali /yolunu şaşırmış olma hali) içinde bulunuyorlardı.

Ayetin bu kısmında “ümmi” “elçi göndermek (bease)” ve “hikmet” kavramlarını şimdilik incelemiyorum ancak ayetin özü net: Elçi “Kitap” ile halkı doğru yola iletiyor.

62:3 Ve henüz kendilerine katılmamış bulunan başkalarına da... O Üstündür, Bilgedir.

62:4 Bu, ALLAH'ın lütfudur; dileyene ve/veya dilediğine verir. ALLAH büyük lütuf sahibidir.

Ayetin burası kritik. Mesela bizler Elçi'yi görmedik, elçi bizi nasıl temizleyecek? Bunu anlamak için elçinin ne için elçi olduğunu hatırlamamız lazım: Elbette ki bize KİTAB'ı iletmek için. Şu an elimizde KİTAP var. Tam bu noktada şu da denilebilir: “Elçi, içinde yaşadığı topluma Kitab'ı anlatırken anlamadıkları şeyleri de anlatmış, o halde biz de elçi'nin o açıklamalarını bulmalıyız ki (hadis ve sünnet) biz de temizlenelim, arınalım.

Tespitim odur ki, işte tam da böyle düşünmeyelim diye devamındaki ayette uyarılıyoruz:

62:5 Kendilerine Tevrat verilip de onun gereğini yerine getirmeyenlerin örneği, kitaplar* taşıyan eşeğin durumuna benzer. ALLAH'ın ayetlerini yalanlayan topluluğun durumu ne kötüdür. ALLAH zalim toplumu doğruya ulaştırmaz.

(*Ayette KTB kelimesi değil de SFR kelimesi kullanılıyor, ” sırtındakinin değerinden bihaber olan” vurgusu amacıyla bu kelime verilmiş olsa gerek.)

Peki Kendisine Tevrat verilenler neden bu ayette eleştiriliyor? Ve bu uyarıdan bize düşen hisse ne olabilir? Bunu anlamak için kendisine Tevrat verilenler ne yapıyorlar bunu anlamamız lazım:

I s r a e l S h a h a k

YAHUDİ TARİHİ YAHUDİ DİNİ

Edward Said'in önsözüyle
çev. ahmet emin dağ

edin. Doğrusu bu türde ne kadar çok insan Kutsal Kitab'ı okursa, Ortodoks Yahûdilik hakkında o kadar az şey öğrenir (ve etkisinde kalır.) Ortodoks Yahûdiler için değişmez kutsal bir kaideler dizisi olan Eski Ahid'i ezberden (anlamını bilmeden) okumak büyük bir fazilettir, ama bu ayetleri tamamen başka biçimde yorumlamaktadırlar. Yine tıpkı Humpty Dumpty'nin Alice'e dediği gibi, kelimelerin anlamlarını kim belirlediği probleminin ardında aslında gerçek bir soru durmaktadır: Baskın olan şey nedir?

Talmud'un yapısı

Klasik Yahûdiliğin (ve bugünkü Ortodoks Yahûdiliğin) tüm uygulamaları için belirleyici olan ve onun yasal yapısını oluşturan asıl kaynağın Talmud olduğu, daha doğrusu Babil Talmudu olduğu; kalan diğer tüm talmud literatürünün de (ki buna Filistin Talmudu dahildir) yardımcı bir otorite olarak rol oynadığı açık biçimde anlaşılmalıdır.

Burada Talmud'a ve onun oluşturduğu Talmud literatürüne detayları ile girmemiz mümkün değildir; ancak kendimizi tartışmamız için gerekli olan birkaç temel noktayla sınırlayacağız. Temel olarak Talmud iki parçadan oluşmaktadır. Birincisi, Mişna (*Mishnah*) çalışmasıdır ki, 6 bölümden oluşan bir hukûkî metindir. Bu her bir bölüm tamamı İbranice yazılmış bir dizi risalelere ayrılmıştır. Çoğunlukla şifâhî kaynaklarla, önceki iki yüzyıl sırasında oluşturulmuş olan hukûkî materyallerin toplanmasıyla M.S. 200 dolaylarında Filistin'de yazılmıştır. İkinci ve daha baskın olan kaynak ise, Mişna hakkındaki tartışmaların (tefsirlerin) geniş biçimde kaydedilmesiyle oluşan Gemara'dır (*Gemarah*). Gemara, ikisi de aşağı yukarı aynı paralelde olan iki farklı derlemeye sahiptir. İlki, M.S. 200 ile 500 yılları arasında Mezopotamya'da (Babil'de) oluşurken, diğeri yine aynı dönemde Filistin'de yazılmıştır. Babil Talmudu (ki bu Mişna artı Mezopotamya Gemara'sından oluşur) Filistin'de yazılardan çok daha geniş ve çok daha iyi düzenlenmiştir. Bu nedenle de tek başına belirleyici ve yetkin bir kaynak olarak kabul edilmiştir. Filistin

Talmudu (diğer adı Kudüs Talmudu olarak daha alt seviyede olduğunda yazmadığı materyalleri kapsayıcı literatürü" olarak bilinen der

Mişna'nın tersine, Talmud'un Aramice ile Aramice'nin bir kitap sadece hukûkî bir takım Herhangi bir açık kural ya da tartışma aniden kesilebilmekte (*aggadah*) denilen öyküler girer da sıradan insanlar, kutsal figürler ve mucizeler hakkında bir karışımıdır.¹⁵ Bu öykülerin içinde büyük bir popülarite, (bizzat Talmud'un kenarında) bir değerde kabul edilmiş konuları kitabın en büyük tartışma bölümleridir.

Talmud'un bizzat kenarında kategorik bir tasnife tabi olmayan cahil olanlar, bir üstün onların üstünde Mişna ya da seviyede ise Gemara'nın konularda tartışma yapıp gelir. Sadece bu son kesim da Yahûdilere öncülük.

Talmud'un hukûkî matematik temelinde herhalde işleme kapasitesine sahip rek sosyal gerekse bir

Mişna dikkar çekecek ölçü büyüklük göreceli olarak

Talmudu (diğer adı Kudüs Talmudu) ise hukûkî bir dayanak olarak daha alt seviyede olduğundan, iki Talmud yazarının da yazmadığı materyalleri kapsayan ve toplu biçimde "Talmud literatürü" olarak bilinen derlemelerle birlikte belirleyiciliğe sahiptir.

Mişna'nın tersine, Talmud'un kendisi ve Talmud literatürü İbranice ile Aramice'nin bir karışımı olarak yazılmıştır. Aramice, Babil Talmudu'nda hakim dildir. Aynı şekilde, bu kitap sadece hukûkî bir takım konularla sınırlı da değildir. Herhangi bir açık kural ya da gerekçe olmaksızın hukûkî bir tartışma aniden kesilebilmekte ve araya birden bire "anlatı" (*aggadah*) denilen öyküler girmekte. *Aggadah*'lar haham ya da sıradan insanlar, kutsal figürler, melekler, şeytanlar, büyücüler ve mucizeler hakkında anlatılan hikâye ve anekdotların bir karışımıdır.¹⁵ Bu öykü pasajları, çağlar boyunca Yahûdilik içinde büyük bir popüler etkiye sahip olmasına rağmen, (bizzat Talmud'un kendisi tarafından dahi) daima ikincil bir değerde kabul edilmişlerdir. Klasik Yahûdilik için söz konusu kitabın en büyük önemi, özellikle de problem olarak kabul edilen konuların tartışıldığı metinlerin içerdiği hukuksal bölümlerdir.

Talmud'un bizzat kendisi, Yahûdîleri aşağıdan yukarı kategorik bir tasnife tabi tutmaktadır. En alt seviyede, tamamen cahil olanlar, bir üstünde, sadece Kutsal Kitab'ı bilenler, onların üstünde Mişna ya da *aggadah*ları bilenler ve en üst seviyede ise Gemara'nın hukûkî bölümlerini çalışmış ve bu konularda tartışma yapabilecek düzeyde bilgi sahibi olanlar gelir. Sadece bu son kesimi oluşturan insanlar, her türlü konuda Yahûdîlere öncülük edebilir.

Talmud'un hukûkî sistemi, çok kapsamlı, otoriter ve dogmatik temelinde herhangi bir değişim olmaksızın sınırsız gelişme kapasitesine sahip bir metin olarak tanımlanabilir. Gerek sosyal gerekse bireysel açıdan Yahûdî yaşamının her yö-

¹⁵ Mişna dikkat çekecek ölçüde bunlardan soyutlanmıştır ve özellikle de şeytanlar ve büyücülük göreceli olarak seyrektir. Babil Talmudu ise, batıl inançlarla doludur.

Şimdi vereceğim kaynaklar da İngilizce. (Fırsat bulduğumda çevirisini yapacağım)

“Talmud: literally meaning “study.” The Talmud is a lengthy commentary on the Mishnah composed in Hebrew and Aramaic. The earlier edition, most likely redacted in Tiberias in the late fourth and/or early fifth centuries C.E.,

is known as the Jerusalem or Palestinian Talmud (Talmud Yerushalmi). The later and larger edition, redacted in Persia in as-yet poorly understood stages between the late fifth and late eighth centuries C.E., is known as the Babylonian

Talmud (Talmud Bavli). Like the Mishnah, the Talmud is organized into orders (sedarim) and within the orders into tractates (masekhot).”

THE CAMBRIDGE COMPANION TO THE TALMUD AND RABBINIC LITERATURE Edited by Charlotte Elisheva Fonrobert, Martin S. Jaffee, Cambridge University Press 2007

“The Talmud is Judaism’s holiest book (actually a collection of books). Its authority takes precedence over the Old Testament in Judaism. Evidence of this may be found in the Talmud itself, Erubin 21b (Soncino edition): “My son, be more careful in the observance of the words of the Scribes than in the words of the Torah (Old Testament).”

The supremacy of the Talmud over the Bible in the Israeli state may also be seen in the case of the black Ethiopian Jews. Ethiopians are very knowledgeable of the Old Testament. However, their religion is so ancient it pre-dates the Scribes’ Talmud, of which the Ethiopians have no knowledge. According to the N.Y. Times of Sept. 29, 1992, p.4:

“The problem is that Ethiopian Jewish tradition goes no further than the Bible or Torah; the later Talmud and other commentaries that form the basis of modern traditions never came their way.”

Because they are not traffickers in Talmudic tradition, the black Ethiopian Jews are discriminated against and have been forbidden by the Zionists to perform marriages, funerals and other services in the Israeli state.” The Truth about the Talmud
A documented exposé of Jewish Supremacist hate literature
Copyright ©2000 by Michael A. Hoffman II and Alan R. Critchley

Mişna Nedir?

Geçen bölümlerde Yahudi halkının Sinay Dağı’nda Yazılı ve Sözlü Tora’yı aldığını anlatmıştık. Sözlü Tora, yazılı kanunların nasıl uygulanacağını ve takip edileceğinin sözlü açıklamasıydı.

Sözlü Tora nesilden nesle geçti ama hiçbir zaman yazılmadı. Neden? Çünkü Sözlü Tora’nın akışkan olması gerekiyordu. Prensipler aynı kalıyordu ama uygulamanın her türden yeni koşula uyarlanması lazımdı. (KAYNAK : [link](#))

Talmud tıpkı hadis gibi önceleri sözlü olarak aktarılan insan yapısı dinsel bilgilerin yazıya geçirilmiş halidir. Talmud’un yazılmasıyla o güne dek sözlü olarak aktarılan Mişna’lar (Musa’nın hadisleri) yazıya geçirilmiştir. Gemara ise o günün başhahamlarının Mişna’yla ilgili yorumları ve içtihatlarıdır. Mişna konularına göre ayrılmış altı kitaptan oluşur. Konu başlıkları hadis kitaplarının ve klasik dönem fıkıh kitaplarının bölüm başlıklarına benzer. Baskın anlayış olan Rabbani Yahudiliğe göre Tevrat’ı anlamak için önce Gemara’yı, Sonra Mişna’yı anlamak gerekir. Tıpkı mezhepçi, nakilci öğretide Kuran’ı anlamak için önce fıkıh ve hadis öğrenmek, büyük imamların içtihatlarını okumak gerektiği gibi. (KAYNAK : [link](#))

62:4'teki tartışma size tanıdık geldi mi? Neden Allah Tevrat'ı uygulamayanları “ne taşıdığından bihaber eşeklere” benzetmiş olabilir? Hangi Kitapları yükleniyor bunlar? **“Sözlü Tevrat”** denilen ve meseleyi Tevrat'tan bambaşka bir yere götüren uygulamalar eleştiriliyor olabilir mi?

Bu arada araya hemen bir tespiti sıkıştırayım. İnternette “Dinler Tarihi Araştırmacısı Osman Cilacı'ya ait olduğu”nu tespit ettiğim fakat hangi kitabından olduğunu bilmediğim için kaynak gösteremediğim bir bilgiyi sizlere sunmak istiyorum. Sizden ricam, kırmızı ile renklendirdiğim satırlar üzerine biraz düşünmeniz. Size bir şeyler tanıdık geldi mi?

TALMUD

Yahudilerin dînî kanunlarını tefsir eden ve bu kanunlara göre ortaya çıkabilecek yeni problemlerine çözüm getiren en önemli derleme kitap.

İbranca “Lilmod” (Öğrenmek, öğretmek) kökünden alınmış bir kelimedir ve kaideler, esaslar toplamı anlamına gelir. Kelimenin İbranca-Aramca karışımı olduğunu söyleyen dilciler de vardır.

Yahudiler nazarında Kitab-ı Mukaddes'ten sonra en önemli yeri işgal eden Talmud iki kısımdır: 1. Mişna (Daha çok şifahî dînî gelenekleri ihtiva eder), 2. Gemara (bir nevi Mişna'nın tefsiridir). Genellikle dinler tarihçileri her iki yorumun M.S. II. yy da yaşamış olan Yuda Hanasi adındaki bir haham tarafından yazıldığı görüşündedirler. **Talmud'a inanmayan, gerçek anlamda bir Yahudi sayılmaz.** Nitekim Karaim ve Habeşistan Yahudileri yalnız Tevrat'a inandıkları için hakiki Yahudilikten uzak tutulmuşlardır. Bir başka açıdan Talmud, 1. Filistin (Kudüs) Talmudu, 2. Bâbil Talmudu olmak üzere yine iki noktadan ele alınabilir. (L. Ma'luf, el-Müncid, s. 113). Kudüs Talmudu, Bâbil Talmudu'ndan daha önemli ve önceliklidir.

Yahudiliğin mukaddes kitabı Tevrat (Tora) bir takım değişikliklere uğramasına rağmen, yazılı

bir metin halinde günümüze kadar gelebilmiştir. **Bu yazılı Tevrat'ın anlaşılmasında zorluk çekilen veya çözölemeyen problemlerin hallinde Talmud'un kıyas ve yorumlarından yararlanılır.** Yeniden bir Tevrat gelmeyeceğine göre, zamanın değışen şartlarında, Yahudi toplumunun ortaya çıkan problemlerine kim, hangi otorite çözüm getirecektir? Yahudi toplumu, Tevrat ve Hz. Musa'nın uygulamalarında cevapsız kalan problemlerini Talmud'la çözmeye çalışmaktadır. Tesbit edilebildiğine göre Talmud M. Ö. 200'den M. S. 500'e kadar Yahudiliğin hikmet, gelenek ve problemleri üzerinde, din adamlarınca (haham) yapılan tartışmalar sonucu vücut bulmuştur. Ancak Talmud'un, Tevrat emirlerinin uygulanmasıyla ilgili bütün ayrıntıları ihtiva ettiğini söylemek mümkün değildir. (O. Hançerlioğlu, İnanç Sözlüğü İstanbul. 1975, s. 609). Daha geniş anlamda Talmud, Mişna ve Gemara'ya yapılan yorum ve ilâvelerin genel adı olmuştur. Bu bakımdan dinler tarihçilerinden bazılarına göre Talmud'u, sırf Tevrat yorumu olarak değerlendirmek doğru değildir (Ş. Tan. Yahudileri Tanıyalım, İstanbul, 1968, s. 79).

Romalı Titus ordularının (M.S 70) Beyt Na Miktaş (Mâbed, Mukaddes Ev)'i tahrip etmeleri ve Yahudilerin, dünyanın değışik birçok bölgelerine dağılmalarından sonra şifahî geleneğin kaybolarak unutulmasını önlemek için **Mişna'nın derlemesi gerekiyordu. İşte bu önemli işi haham Rav Akiba üstlendi. Daha sonra onun öğrencisi Meir, Mişna'yı daha sabit ve anlaşılır hale getirerek sadeleştirdi. Yeni bir haham olan Yehuda Ha-Naşi ise, Mişna'ya kesin ve son şeklini verdi.** (M.S 200). Ancak bu işlem, daha sonraki nesillerin Mişna'ya ilâveler ve açıklamalar yapmadığı anlamına gelmez. Mişna'nın matbu ilk nüshası Venedik (1492)'de yayımlandı. (Zaferullah İslam Han, Yahudilikte Talmud'un Mevkii, çev. M. Aydın, İstanbul, 1981, s. 43)

Bazı dinler tarihçileri Gemara'yı dar anlamda Talmud olarak tanımlamayı tercih etmişlerdir.

Yahudi toplumu, şifahî geleneklerinin kaybolmaması yolunda çok gayret sarfetmiştir. Nitekim M. 351 yılında Ursicinus'un ağır baskılarına rağmen Yahudiler M.S.400 500 yılları arasında Talmud'un derlenmesi için büyük caba harcamışlardır. Ancak bu Talmud, Kudüslü din bilginlerinden çok, çevre illerin din bilginlerince derlenmiştir. Kudüs Talmudu'nun matbu ilk nüshası Venedik (1523)'de yapılmıştır, takriben 750.000 kelimeyi ihtiva etmektedir.

Bâbil Talmudu'nun derlenerek yazılmaya başlanması 500-600 yıllarına rastlar. Bu Talmud'un esasını, Yehuda Ha-Naşi'nin hazırladığı Mişna ile, Rav Abba Areka'nın yaptığı şerhler

oluşturmuştur. Bâbil Talmudu'nun bazı metinleri 1484'de basıldıysa da, tam metin Venedik (1523)'de yayımlanmıştır ve takriben 2.500.000 kelimedenden mürekkeptir. Kudüs Talmudu'nun M.Ö 15'i, Bâbil Talmudu'nun da M.Ö 30'unu hikâye ve kıssalar teşkil eder. Haga adı verilen bu hikâyeler Yahudi okullarında ders gibi okutulur. Denebilir ki, Yahudi edebiyatının M.Ö. III. y.yıl ile M.S.V. y.yılları arasındaki döneminde Talmud'un büyük rolü olmuştur.

Yahudiler Tevrat kadar Talmud'a da hürmet ederler. Talmud'un ilkeleri değiştirilemez ve tartışılmaz. Ancak bazı uygulamalarda bölgesel farklar gözetilse de, Talmud'un ihtiva ettiği esas hükümler bütün Yahudileri şâmilidir. Yahudi cemaati kuvvetini, millî ve dînî bayramlara saygı kadar, Talmud'a da aşırı bir şekilde bağlılığından almaktadır.

"Şunu kesin olarak biliniz ki, bana Kur'ân ve onunla beraber onun bir benzeri (sünnet) daha verilmiştir. Karnı tok bir halde rahat koltuğuna oturarak; 'Şu Kur'an'a sarılın; O'nda neyi helâl görürseniz onu helâl, neyi haram görürseniz onu da haram kabul ediniz.' diyecek bazı kimseler gelmesi yakındır. Şüphesiz ki, Allah Rasûlünün haram kıldığı şey de Allah'ın haram kıldığı gibidir." (Ebû Davûd Sünnet, 5; İbni Mace, Mukaddime, 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV,131)

Cuma Suresinde Tevrat'ı uygulamayan ve başka kaynaklar edinen Yahudiler uyarılıyor. Peki bunu çok iyi bilen Allah'ın elçisi böyle bir söz söylemiş olabilir mi? Bu sözün yer aldığı tüm kitaplar "derleme" dir. Yani peygamber bunu söylemiş, o anda yazıya geçirtmiş ve altına imzasını atmış değildir.

Peki Musa peygambere verilen nedir?

7:145 Biz ona Levhalar'da her şeyden bir öğüt ve her şeyin yeterli bir açıklamasını yazdık. (Ve:) 'Şimdi bunlara sıkıca sarıl ve kavmine de emret ki en güzeliyle (buna) sarılsınlar. Size fasıkların yurdunu pek yakında göstereceğim' (dedik).

Peki Musa'nın kavmi öğretiden nasıl sapıyor? Onları öğretiden saptıran Samiri'nin açıklamasını okuyalım:

20:96 (Samiri) Dedi ki, "Onların görmediğini gördüm, elçinin öğretisinden bir kısmını alıp attım. Böyle uygun gördüm."

Konu başlığımız "Cuma namazı kadınlara farz mı?" iken neden konuyu buralara getirdim? Çünkü Cuma Suresi'nin esas olarak ana temasının "Kitap" ile ilgili olduğunu anlatabilmek için. Surenin ana temasının "Kitap" olduğunu anlamaz isek "farz mı, değil mi" gibi kısır döngülerde bocalar dururuz. Oysaki ayet bize bizi temizleyecek olanın "Kitap" olduğunu söylüyor.

Peki Elçi bunu nasıl gerçekleştirdi? Nasıl Kitap ile onları temizledi? Ne zaman Kitabı ve hikmeti öğretiyor ne zaman ayetleri okuyordu insanlara? Bu konuyu hiç düşündük mü?

SALAT ile ilgili şimdiye kadar olan yazılarımda, SALAT'ın Kitap ile ilişkili bir eylem olabileceğinin işaretlerini hep gördük. FAKAT Cuma Suresinde Salat ile birlikte kullanılan öyle bir kelime fark ettim ki, bu SALAT'ı anlamamız için çok önemli bir veri sunuyor.

Cuma Suresi 9. ayet:

Ey inananlar, cuma (toplantı) günü namaza çağrıldığınızda ALLAH'ı anmak için acele edin ve alışverişi bırakın. Bilseniz, bu sizin için daha iyidir.

Konumuz kapsamında esas dikkatimi çeken ayet, 10. ayet. fakat 9. ayet hakkında da iki hususu belirtmeden geçemeyeceğim.

-Ayette “alışveriş” olarak çevrilen kelime “elbey’(a)”. Bu kelimenin Türkçeye “alışveriş” olarak çevrilmesinin yanlış olduğunu düşünüyorum. Yani bu kelime İngilizce de “shopping” olarak ifade edilen eylemin karşılığı değil. Zaten 11. ayet bize “elbey’(a)” kelimesinin kapsamını verecek.

-Öte yandan ayette geçen “min yevmi el-Cumatü” sözcüğü ile kastedilen günlerden “Cuma gününü” mü yoksa “belirlenmiş bir toplantı günü” mü kastediyor?

Bunun için Araplar halen gün adlarını nasıl kullanıyorlar ona bakalım:

Es-Sebt : Sebt günü. İbraniceden ve Yahudilikten geldiği açık. Bizdeki Cumartesinin (Cuma ertesi) karşılığı.
El-Ehed : 1.gün yani Sebt gününden sonra gelen ilk gün. Bizdeki Pazar. (Hristiyanların halen Pazar günü kilisede toplandıklarını hatırlayalım)
El-İsneyn : 2. gün anlamında. Bizdeki Pazartesi.
Es-Sülesâ’ : 3. Gün Bizdeki “Salı” isimlendirme olarak buradan geliyor.
El-Erbea’ : 4. gün.
El-Hamis : 5. gün
El-Cumu’ah : İşte sorumuz da burada ortaya çıkıyor. Araplar halen kullandıkları gün isimlerinde bile “Sebt” gününü baz alarak diğer günleri SEBT güne atıf yaparak isimlendirmişlerken, Kuran’ın inmesinden önce bu güne acaba “6. gün” diyor olamazlar mı? Bir başka deyişle Kuran “el yevmil Cum’a” “toplanma” günü mü diyor yoksa günlerden bir gün ismi olan “Cuma” gününü mü kastediyor? Bunun üzerine konuşulacak çok şey var ancak elimde yeterli veri olmadığı için şimdilik bu soru olarak kalsın ve biz konumuza devam edelim.

Gelelim 10 ayete. Bu ayette “salat” kavramı ile ilgili kullanılan öyle bir kelime dikkatimi çekti ki, paylaşmaya ve üzerinde düşünmeye değer.

Cuma Suresi 10. ayet:

Fe izâ kudiyetis salâtu fenteşirû fil ardı vebtegû min fadlillâhi vezkurûllâhe kesîran leallekum tuflihûn(tuflihûne).

1. fe izâ	: artık olduğu zaman
2. kudiyeti	: KDY - Anahtar kelimemiz!!!
3. es salâtu	: SALAT'ı
4. fe inteşirû	: o zaman dağılın
5. fî el ardı	: yeryüzünde
6. ve ibtegû	: ve arayın, isteyin
7. min fadli allâhi	: Allah'ın fazlından
8. ve uzkurû	: ve zikredin
9. allâhe	: Allah
10. kesîran	: çok
11. lealle-kum	: umulur ki böylece siz
12. tuflihûne	: felâha, kurtuluşa erersiniz

Şimdi de gelin çevirilerin neredeyse tamamında ayette geçen " Fe-izâ kudiyeti-ssalâtu" kavramını nasıl çevirmişler ona bakalım:

Fe-izâ kudiyeti-ssalâtu	And when the Prayer is finished
Fe-izâ kudiyeti-ssalâtu	And when the prayer is ended
Fe-izâ kudiyeti-ssalâtu	Artık namazı kılınca
Fe-izâ kudiyeti-ssalâtu	Namaz kılındıktan sonra
Fe-izâ kudiyeti-ssalâtu	Ve namaz bittikten sonra
Fe-izâ kudiyeti-ssalâtu	Namaz/dua yerine getirilince

KDY kelimesi 63 ayette geçiyor. [LINK](#)

Almaany.com'da kelimenin İngilizce karşılığına baktığımızda " Decide; Judge, Accomplish, conclude" anlamlarını görüyoruz. Yani kelimedede "başlanılan bir işin bitirilmesi" anlamı yok. Başlanılan bir işin "sonuçlandırılması, bir karara bağlanması" anlamı var.

Türkçeye bu kelimeyi "kararlandırmak, sonuçlandırmak" olarak çevirebiliriz.

Ragıp El Isfahani'nin El Müfredat isimli Kuran kavramları sözlüğünde bu kelime için geniş

sayılabilecek bir yer ayırmış. Isfahani bu kavrama “ister söz ile ister fiil ile olsun bir konuda hüküm vermek” karşılığını vermiş. Isfahani’ye göre bu fiil hem İlahi söz ve fiil hem de beşeri söz ve fiil için kullanılmaktadır. Sözlükte Isfahani yapmış olduğu ayrıma göre çeşitli örnekler veriyor. İlahi söz ve fiil için verdiği ayet örneklerinin tamamı “sonuçlandırma” anlamı ile uyumlu. Öte yandan, beşeri söz için de “sonuçlandırma” anlamına uyumlu bir örnek vermiş. Ne var ki “beşeri fiil” alanında bu kelime kullanılınca sebebini açıklamaksızın bazı ayetlerde kelimeye başka anlamlar yüklemiş.. Oysa ki başta yaptığı “ister söz ile ister fiil ile olsun bir konuda hüküm vermek” tanımına ya sadık kalmalıydı ya da tanımını çelişki doğuruyorsa, tanıma uymayan ayetlerde neden değişik anlam verdiğini gerekçelendirmeliydi.

Burada ben şöyle bir denklem kurarak Isfahani’nin yaklaşımına eleştiri getirebilirim:

X’i Y’ledi.

Eğer denklemde Y hakkında kesin bilgiye sahip isek X hakkında çıkarım yapabiliriz.

Y= Sonuçlandırmak ise “X’i sonuçlandırdı” şu anlama gelir: “X sonuçlanmak ile terk edilecek bir eylemdir. “

Ancak X’i sabit değişken kabul edersek ve X’e de yanlış anlam yüklersek Y doğal olarak her denklemde başka bir anlam kazanır.

Örneğin: X= yemek yemek dersek, “yemek yemeği sonuçlandırdı” demek yanlış olacağından de “burada Y= bitiridi” anlamındadır deriz ve “yemeği bitirdi” olarak çeviririz.

Oysa, Kuran boyunca 63 kez kullanılan KDY fiilinin 59 kullanımında “sonuçlanmak/sonuçlandırmak” anlamı ile uyumlu olduğunu görüyoruz. Yani sözlüklerin verdiği anlam ile 59 ayet uyuyor. Biz bu durumda diğer 4 ayette X hakkında verdiğimiz anlamı sorgulamalıyız. Hiç bir neden yokken sözlükte olmayan ve Kuranın diğer 59 ayetiyle de çelişen anlamları tercih edişimizi yoksa nasıl gerekçelendireceğiz?

Isfahani’nin beşeri fiil dediği ve farklı çevirdiği gruba ait olan 4 ayet için (bknz:

2:200,22:29,4:103)

Sonuç olarak es-Salat'ın KDY fiili ile kullanılması es-Salat'ın ancak "sonuçlandırılarak" terk edilecek bir eylem olduğu konusunda bize kuvvetli delil sunar.

"Namaz" bitirilerek terk edilen bir eylemdir. Cuma namazının sınırları belirlidir. Birisine "Cuma namazı yaklaşık 15 dakika içinde biter, farzını kılıp çıkarım" gibi cümleler kullanılagelen cümlelerdir. Dolayısı ile "hüküm vermek, karara varmak, sonuçlandırmak" anlamına gelen KDY fiili ile Namaz bitirilemez.

Fakat Cuma namazından önce genellikle yapılan vaaz için farklı bir şey söyleyebiliriz. Bu vaazda, konuşmacının bize anlatacağı bir konu vardır. Bu konuyu bize bir plan dahilinde sunar konuşmacı. Hatta bazen ezan okunduğu halde konuyu uzatır, namazı bir an önce bitirip işine gücüne dönmek isteyenlerin tepkisini çekmemek için "ezanımız da okundu hemen toparlıyorum" der. İşte konuşmacı burada tam olarak KDY fiili ile bitirir yaptığı eylemi. Aynı şeyi "Hutbe" için de söyleyebiliriz ancak günümüzde hutbe imamın eline tutuşturulmuş standart bir metin okuması şeklinde yapıldığı ve konuşmacının hiç bir katkısı olmadığı için örneğimde yer vermedim. Günümüzde hutbeler KDY yapılmıyor..

Yazımın baş kısımlarına "peki Elçi bunu nasıl gerçekleştirdi? Nasıl Kitap ile onları temizledi? Ne zaman Kitabı ve hikmeti öğretiyor ne zaman ayetleri okuyordu insanlara? Bu konuyu hiç düşündük mü?" diye bir soru yöneltmişim. Bir sonraki ayette aslında bu konuda bilgi ediniyoruz. Salat ile birlikte (akimussalate) kullanılan KVM fiili burada yine karşımıza çıkıyor.

Cuma Suresi 11. ayet:

Ama insanlar, dünyevî bir kazanç [fırsatı] veya geçici bir eğlence gördükleri zaman ona doğru koşup seni ayakta (KVM) bırakıverirler. De ki: "Allah katında olan, bütün geçici eğlencelerden ve bütün kazançlardan çok daha hayırlıdır! Ve Allah rızık verenlerin en iyisidir!"

Ve-izâ raev ticâraten ev lehven(i)nfaddû ileyhâ ve terakûke kâ-imâ(en)^(t) kul mâ 'inda(A)llâhi

hayrun mine-Ilehvi ve mine-tticâra(ti)^(t) va(A)llâhu hayru-rrâzikîn(e)

Eğer Elçi'nin mescitte insanları namaz için beklediğini düşünüyorsak, KVM filli burada bizi kelime anlamı itibariyle de mantıken de desteklemez. Elçi SALAT'ı ayağa kaldırma eylemi için insanları KVM halinde bekliyor. Kuvvetle muhtemel insanları topluyor ve onlara Kuran dersi verecek. Onlara **“O'nun ayetlerini okuyacak, onları temizleyecek ve onlara kitabı ve hikmeti öğretecek.”** Kaldı ki, imamlar camide cemaati ayakta dikilerek beklemez. Burada KVM filli Elçi'nin salatı ayakta tutma/aktif halde olma haline bir atıf olsa gerek.

Bunun aksini savunanlar yani Elçi'nin Cuma Namazı kıldırıp cemaatin dağıldığını iddia edenler Kurana göre 62:2 ayetinde belirtilen “ayetleri okuma, temizleme, öğretme” eylemini Elçi'nin nasıl yerine getirdiğini bir zahmet bize anlatsınlar.

Bu ayette geçen “Salat” eyleminin de Kitap ve Kitabı anlatma eylemi ile yakından ilişkili olduğunu gördük. Öte yandan “salat inceleme tablosuna” da bu ayetle ilgili olarak “salat=namaz” anlamı/ilişkisi kurulamadı olarak işaretleyeceğim. Çünkü bu değil bu ayetten, surenin tamamından böyle bir anlam çıkarmak mümkün gözükmedi.

Sonuç

Eğer hala “namaz kadınlara farz mı” sorusunun cevabını arayan varsa;

-Eğer Elçi belirli bir toplantı düzenleyecekse ve Kuran dersi anlatacaksa “kadınları” neden bundan muaf tutsun? Muhammed Peygamber bugün gelse onu dinlemeye gitmez misiniz?

Yazılarımın tamamı eleştiriye, tartışmaya, geliştirilmeye açıktır. Yeter ki, delilleri ile ve kardeşçe konuşmasını tartışmasını bilelim.

Selam ile...

